

Türk Kültüründe Ölüm Çağlayan Köyü Örneđi

Turkish Culture and Death the Example of Caglayan Village

Ömer AKGÜMÜŞ*
Hasan ÇINAR**

Öz:

Ölüm her canlının yaşayacağı ve insan yaşamındaki geçiş dönemlerinin en sonucusudur. Geçmişten günümüze kadar insanların üzerinde en çok düşünüp, zihnini yordduğu ve birtakım düşüncelere vardığı bunun üzerinde inançlarını şekillendirdiği bir olay olup insanları derinden sarsan olayların başında gelir. Ölüm insanları düşündürdüğü gibi aynı zamanda korkutur. Bu korkular insanlarda bazen psikolojik sorunlara yol açıp travma etkisi yaratırken bazı insanlarda inancı şekillendirip iman gücünün gelişmesine etki eder. Aynı zamanda ölüm, inançları etkilediği için insanlar yaşadıkları hayatın bir sınav niteliğinde olduğu düşüncesini benimsemiş ve yaşamlarını birazda buna göre şekillendirmişlerdir. Ölümün insanlarda uyandırdığı etkiler bazen atasözlerine yansırken bazen de ağıtlardaki yıkıcı etkisi görmek mümkündür. Ölüm en küçük olaylarda bile her insanın ensesinde hissettiği ve hiçbir canlının kaçıp kurtulamadığı bir gerçektir. Türk kültüründe ölüm, genellikle hayatın doğal bir parçası olarak kabul edilir ve insanların yaşam döngüsünün bir parçası olarak görülür. Ölüm, geçici dünyada bir aşama sonrasında ruhun ebedi hayata geçtiği bir geçiş olarak düşünülür. Türk kültüründe ölüm algısı, genellikle dini inançlar ve geleneklerden etkilenir. Eski Türk dini ve gelenekleri de ölüm ile ilgili adet ve ritüellerin uygulanmasında

* Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye-Ankara, Mail: omerakgumus@hotmail.com, ORCID ID: 0009-0009-9146-1120

** Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye-Ankara, Mail: hasancinar@hotmail.com, ORCID ID: 0009-0004-1197-692X

kendisini göstermektedir. Eski Türk inançları ve İslam, Türk toplumunda yaygın olan ve ölümle ilgili düşüncelerin şekillenmesinde büyük bir rol oynayan bir dindir. Bunlara göre ölüm, ruhun bedenden ayrılıp Allah'a dönmesi ve ebedi hayatına geçişi anlamına gelir. Bu nedenle, ölüm genellikle bir geçiş olarak görülür ve ölen kişinin ahiretteki durumu ve ruhunun kurtuluşu üzerine odaklanılır. Türk kültüründe ölüm, aile ve toplumun geniş bir şekilde ilgilendiği bir konudur. Ölen kişinin yakınları, ölümle ilgili süreçleri düzenlemek, cenaze törenleri yapmak ve taziyeleri kabul etmek gibi sorumluluklar üstlenirler. Ayrıca, ölen kişinin mezarını düzenli olarak ziyaret etmek, dualar okumak ve onun anısını yaşatmak önemlidir. Bununla birlikte, Türk kültüründe ölüm algısı bölgesel ve aileye göre farklılıklar gösterebilir. Bazı bölgelerde daha geleneksel uygulamalar sürdürülürken, diğer bölgelerde modern yaşam tarzıyla birlikte değişiklikler olabilir. Ancak genel olarak, ölüm Türk toplumunda saygı ve önemle ele alınan bir konudur. Bu çalışmamızda çağlayan köyünde gerçekleştirilen ritüellerden yola gerçekleştirilen ritüellerden yola çıkarak ölüm algısı üzerine değerlendirmeler yapılacaktır.

Anahtar sözcükler: Çağlayan köyü, ölüm, insan, kültür.

Abstract:

Death is the last of the transition periods in human life that every living being will experience. From the past to the present, it is an event that people think about the most, tire out their minds and come to some thoughts, shape their beliefs on it, and it comes at the beginning of events that shake people deeply. Death scares people at the same time as it makes them think. These fears sometimes lead to psychological problems in people and create a traumatic effect, while in some people they shape belief and affect the development of the power of faith. At the same time, because death affects beliefs, people have adopted the idea that the life they live is a test and have shaped their lives accordingly. The effects of death on people are sometimes reflected in proverbs, while sometimes it is possible to see the destructive effect in lamentations. Death is a fact that every human being feels in the neck even in the smallest incidents and no living being can escape or escape. In Turkish culture, death is usually considered a natural part of life and is seen as part of the life cycle of people. Death is considered as a transition in which the soul passes to eternal life after a stage in the temporary world. The perception of death in Turkish culture is usually influenced by religious beliefs and traditions. The ancient Turkish religion and traditions also show themselves in the practice of customs and rituals related to death. Ancient Turkish beliefs and Islam are a religion that is widespread in Turkish society and plays a major role in shaping thoughts about death. According to them, death means that the soul leaves the body, returns to Allah and passes to eternal life. For this reason, death is often seen as a transition and the focus is on the deceased person's status in the hereafter and the salvation of his soul. In Turkish culture, death is an issue that family and society are broadly interested in. Relatives of the deceased assume responsibilities such as organizing death-related processes, conducting funeral ceremonies and accepting condolences. In addition, it is important to regularly visit the grave of the deceased, read prayers and keep his memory alive. However, the perception of death in Turkish culture may vary depending on the region and family. While more traditional practices are being maintained in some regions, there may be changes along with modern lifestyle in other regions. But in general, death is an issue that is treated with respect and importance in Turkish society. In this study, evaluations will be made on the perception of death based on the rituals performed based on the rituals performed in the village of Çağlayan.

Keywords: Çağlayan village, death, people, culture.

Giriş:

Ölüm, canlı organizmaların yaşamsal fonksiyonlarının sona erdiği, biyolojik olarak yaşamın sonlandığı bir durumdur. Ölüm, genellikle kalp atışının durması, solunumun durması ve beyin fonksiyonlarının kaybolması gibi belirtilerle tanımlanır. Biyolojik olarak, ölüm hücresel düzeyde meydana gelir. Bir organizmanın hücreleri, enerji üretimi durduğunda ve önemli kimyasal reaksiyonlar gerçekleştirilemediğinde ölür. Bu süreç, vücuttaki hücrelerin oksijen ve besin maddeleri sağlanmadığında veya hücrelerin zararlı maddelere maruz kaldığında gerçekleşebilir. Ölümün birçok nedeni olabilir, bunlar arasında yaşlılık, hastalıklar, yaralanmalar, organ yetmezliği ve genetik bozukluklar yer alır. Her canlı organizmanın ölümü kaçınılmazdır ve yaşam döngüsünün doğal bir parçasıdır.

Ölüm, insanlar için genellikle bir trajedi olarak kabul edilir ve birçok kültürde farklı inanç ve ritüellerle çevrenir. Ölüm sonrası yaşam, farklı dinlere, felsefi görüşlere ve inanç sistemlerine göre farklılık gösterir.

Türk kültüründe ölüm, önemli bir konu ve genellikle ciddiye alınan bir olaydır. Türk toplumunda ölümle ilgili çeşitli inançlar, gelenekler ve uygulamalar bulunmaktadır. İşte Türk kültüründe ölümle ilgili bazı özellikler:

Ölüm ve yas süreci; Türk toplumunda ölüm, genellikle aile ve yakınları için büyük bir kayıp olarak kabul edilir. Ölüm haberini alan aile üyeleri ve yakınları genellikle derin bir yas sürecine girer. Yas süresi boyunca, aileler genellikle giyimlerini değiştirir ve sosyal etkinliklerden uzak dururlar. Yas dönemi, ölüm tarihinden itibaren belli bir süre boyunca devam edebilir ve farklı bölgelerde farklı sürelerde olabilir. Cenaze törenleri; Türk kültüründe cenaze törenleri önemli bir ritüeldir. Cenaze törenleri, genellikle aile ve yakın dostlar tarafından düzenlenir ve cenaze namazı gibi dini ritüelleri içerebilir. Cenaze törenlerinde, ölünün yakınlarına başsağlığı ve taziyeler iletilir. Türk toplumunda cenaze törenleri genellikle ciddi ve hüzünlü bir atmosferde gerçekleşir.

Mezar ziyaretleri; Türk kültüründe mezar ziyaretleri önemli bir uygulamadır. Aile üyeleri ve yakın dostlar, ölümün ardından mezarı ziyaret ederek dua eder ve ölünün ruhuna hediyeler sunar. Mezar ziyaretleri genellikle belirli dönemlerde, özellikle ölüm yıl dönümlerinde veya özel günlerde gerçekleştirilir. Ölüm inançları; Türk kültüründe ölümle ilgili bazı inançlar ve tabular bulunabilir. Örneğin, ölen kişinin ardından geride kalan eşyaların dağıtılması veya hızlı bir şekilde evin terk edilmesi gibi inançlar mevcuttur. Ayrıca, ölen kişinin ruhunun yakınlarını ziyaret edeceği veya koruyucu bir varlık olarak geri döneceği gibi inançlar da yaygındır.

Çağlayan köyünde ölüm:

Kars iline bağlı olan Çağlayan Köyü, Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer almaktadır. Kars'ın Selim ilçesine bağlı olan köy, tarihi ve doğal güzellikleriyle tanınır. Çağlayan Köyü, genellikle tarım ve hayvancılık faaliyetleriyle geçimini sağlayan bir köydür. Köyde geniş tarım arazileri bulunmakta olup, bu arazilerde tahıl üretimi, sebzeçilik ve meyvecilik yapılmaktadır. Ayrıca, hayvancılık da köy ekonomisi için önemli bir faaliyettir. Köy, coğrafi konumu ve doğal güzellikleriyle de dikkat çekmektedir. Çevresindeki

dağlar, yaylalar, dereler ve doğal göller köye ayrı bir güzellik katmaktadır. Bölgede yaygın olarak kullanılan ahşap evler, köyün geleneksel mimarisini yansıtmaktadır. Köyde yaşayan insanlar genellikle Türk kültürüne ve geleneklerine bağlıdır. Özellikle düğün, bayram gibi özel günlerde geleneksel kıyafetler giyilir, yöresel oyunlar oynanmaktadır.

Kars'ın genelinde ve araştırma yaptığımız Çağlayan Köyünde köpeğin uluması, evinin önüne baykuş konması, evin üstünde baykuş ötmesi veya evin üstünde karga ötmesi gibi olaylar Çağlayan Köyünde somut, ölüm, uğursuzluk ve insanların kendilerine kötülük geleceğinin göstergesi olarak yorumlanmıştır. Bu durum Türk Dünyasının pek çok yerinde (Yeşil 2014a, 2014b) ve farklı milletlerde de değişik söz varlıklarında yaşamaktadır. (Koçak, Yeşil; 2016) Bunun yanında soyut inanışlarda görmek mümkündür.

Ölümlle İlgili Adet ve İnançlar:

Çağlayan köyünde ulaşılmış olduğumuz kaynaklarda rüyada bir kişinin beyaz bir ata bindiği görülürse bu ölüme yorumlanır. Bir kişi rüyasında dişlerinin döküldüğünü gördüğü zaman akrabalarından birinin öleceğine inanılır. Rüyada kol saatinin kırıldığını görürse yakın akrabalarından birinin öleceğine inanılır. (Kaynak kişi 1) Bir kişiye ağır bir beddua yaptıklarında “seni ölüm götürsün” denilerek bir nevi ölümü istenir, sözün şakaya vurulan tarafları da vardır. Bir hastanın öleceği anlaşılırsa başında sürekli bir kişi bekler. Bu kişi ya eşi ya çocukları yada en yakın akrabalarıdır. Evde Kur'an okunur ve kelime-i şahadet getirilir. Hastanın öleceği anlaşıldığında konuşabiliyorsa mutlaka son dileği ve vasiyeti sorulur. Hastanın ölümü gözle görülür bir şekilde gerçekleşir. Gözlerini tavana diker ve hep aynı noktaya bakar. Bir takım şekiller gördüğünü söyler (halüsinasyon görür). Ağzından köpük gelmeye başlar. Burnunun çöktüğü gözle görülür. Ayakları soğur, benzi geçer (beyazlaşır). Kişi gözü açık bir şekilde ölürse dünyada gözü kaldığına veya dünyada yapacak işi kaldığına yorumlanır. Evde ağır hasta olup yatalak olanlar belli bir zaman sonra hayata gözlerini yumduklarında “öldü de kurtuldu” denir. Köyde aynı zaman aralığında insanlar hayatlarını kaybettiklerinde ilk ölen kişinin diğerlerini çağırıldığına inanılır.

Ölecek kişinin dudakları kuruyup patlamaya başlayınca sık sık dudakları ıslatılır ve su içirilir. Bunun yapılmasının temel nedeni şeytan ölecek kişiden imanını ister kişi imanını vermesin diye su içirilerek şeytandan koruduklarına inanılır. Mustafa Turan'ın da belirttiği gibi Kars ilinde ölüm olayı halk geleneğinde birçok töre ve törenleri kapsamakta, çeşitli inanışlar birçok yaşantılarla günümüzde varlığını devam ettirmektedir. Ölümden sonra da ölünün yaşayan insanlarla ilişkileri sürmekte, ölüyü bazı eşyaları ile gömmek gibi İslamiyet öncesine inanç ve uygulamaları görmektediriz. (Kaynak kişi 1, Turan 2001) Buna benzer pek çok inanca Türk boyları arasında da rastlanmaktadır (Yeşil 2013, Yeşil 2016).

Ölümlle ilgili her şey, bütün toplumlarda kutsal sayılır. Bu da insanların ölümlle ilgili konularda ciddi olmalarını sağlamıştır. Bazı toplumlarda ölünün cenazesini yakma bazı toplumlarda ise gömme geleneği vardır. Çağlayan köyünde inançları gereği toprağa gömme geleneği vardır. Ölümlle ilgili unsurları kültürün içinde görmek mümkündür. Örneğin uzun süre savaşmış veya kahramanlık göstermiş kişilerin

mezar taşlarında onların kahramanlıklarını gösterecek simgeler görürüz(at, silah, kılıç vb.) Ölen kişi bir imam veya din adamı ise mezar taşına ibrik, tespih veya tespih işleme mezar taşlarına işlenmektedir. Eğer ölen kişi çocuksa o zaman da mezar taşına oyuncak bisiklet resimleri çizilir. Bu açıdan baktığımızda hem kültürü ileri nesillere taşımamız açısından önemlidir hem de geçmişe döndüğümüzde Türkler ölen kişinin şahsi eşyalarını da (silah, kılıç, at, süs eşyaları, değerli eşyalar vb.)mezarlara gömerlerdi. Bu daha sonraki yaşamın varlığına olan inançtan kaynaklanırdı. Şimdiye baktığımızda bir insanın yaşam şeklinin mezar taşına yansıtılması akıllara öldükten sonrada bu uğraşlarla ilgilenilebileceğine dair bir inanın olduğu fikrini vermektedir.

Ölen kişiler Cuma günü yaşamlarını yitirirseler çok hayırlı kişiler olarak bilinir. Toprağa verdikleri sırada kazma esnasında toprağı yumuşak ise “toprağı da kum gibi” denilerek iyi biri olduğuna vurgu yapılmak istenir. Eğer toprağı sert ise veya o gün hava soğuk olursa ölen kişinin biraz daha günahkâr olduğuna inanılmasının yanı sıra hiç sevilmeyeceği söylenirdi. (Kaynak kişi 2)

Çağlayan köyünde kışlar sert ve çetin geçer. Kar boyu iki metrelerce kadar ulaşırdı. Bu da kışın bir kişi yaşamını yitirdiğinde daha büyük bir sorun haline alırdı. Geçmişte ki teknolojik yetersizlikler sebebiyle insan gücünü ön plana çıkarırdı. Buda mezar kazmayı, insanların birbirlerine haber vermelerini olanaksız hale getirirdi.

İnsanlar birbirlerine bir kişinin öldüğünü haber vermek için atı tercih etmişler. Çünkü kış şartlarında en uygun araç at olmuştur. Bir genç ata bini köydeki evleri tek tek dolaşır ve ölüm haberini verirdi.

Kışın cenaze olduğunda mezarın bulunduğu alanda geceleri ölen kişinin akrabaları tarafından ateş yakılır. Bunun sebebi de vahşi hayvanlar (kurt, ayı, tilki, çakal vb.)aç kaldıklarında mezarı açıp cesedi parçalamalarını engellemektir.

Ölen kişi gurbette yaşamını yitirdiği zaman ailesinin isteği doğrultusunda cenazesi ya yaşadığı yerde ya da memleketine yani köyüne getirilir. Köyde vefat etmiş ve ailesi gurbette ise yakınları gelmeden toprağa verilmez. Eğer köyde morg yoksa cenazenin şişmemesi için yakınları gelmeden toprağa verilir. Bazı durumlarda ise akrabaları daha cenazeye yetişemez fakat komşuların hepsi gelmişse ve kalabalık fazlaysa cenaze bekletilmez toprağa verilir.

Evli veya nişanlı vefat eden kimse olursa evli erkekler daha sonra evlenir geçmişte aynı köyden insanlarla evlenirdi. Günümüzde ise daha çok dışardan(Iğdır, Azerbaycan, Türkmenistan) evlendikleri belirtilir. Kadınlar ise erkeklerin aksine ne köyden ne de başka bir yerden evlenmezler ve evde beklerler. Nişanlılar henüz hiçbir birliktelik yaşamadıkları için nişanı bozar ve bir daha evlenebilirler. (Kaynak kişi)

Vefat eden kişinin evine mutlaka yardım yapılır. Bu yardım genelde ölen kişinin akrabaları tarafından yapılır. Yapılan yardım kimseye söylenmez gizli tutulmaya çalışılır. Cenaze alanında millet kalabalık olduğunda herkes bir eve yüklenmesin diye komşular tarafından guruplar halinde farklı evlere davet edilir. Tabi bu günümüzde çadır şeklini almıştır. Gelen misafirler bu çadırlarda ağırlandı çay ve yemek dağıtılır. Çadırlarda yardım kutuları da mevcuttur isteyen kimsenin görmeyeceği şekilde yardımı yapar.

Ölen kişinin borcu varsa bu borç en yakın akrabaları tarafından bölüştürülür ve verilir. Böylece ölen kişinin gittiği yere borçlu gitmediğine inanılır. Yaşamını yitiren kişinin değerli eşyaları saklanır diğer eşyaları fakirlere ve kimsesizlere dağıtılır. Fakat ayakkabıları verilmez ayakkabıları evde bekletilerek çürümesi beklenir.

Kişi öldükten sonra ağzı açık kalmasın diye çenesi bağlanır. Ayakları parmaklarının ucundan bağlanır. Kolları düzeltilir ve yönü kibleye çevrilir. Ceset şişmesin diye de cesedin üzerine bıçak ve makas gibi demir eşyalar bırakılır.

Erkek cenazesini erkekler, kadın cenazesini kadınlar yıkar. Erkek cenazesini genelde imam veya yakınlarından biri; yakınlarından yıkayabilecek biri olmazsa komşularından biri de yıkayabilir. Başka yerlerden özel olarak cenazeyi yıkamak için biri getirilirse emeğinin karşılığına bir miktar para verilmektedir.

Cenaze defin edilmeden önce yıkanır, önce normal insan gibi taharet aldırılır, sonra abdest, daha sonra gusül abdesti aldırılır, önce sağ taraf yıkanır, sonra sol taraf yıkanır. Bir insan banyoda nasıl kendini keselerse ölü de aynı şekil keselenerek yıkanır. İki çift eldiven kullanılır. Biri ile aşağı taraf diğeri ile yukarı taraf yıkanır. Cenazenin yıkanacağı su kazanlarda kaynatılır ve bu suya kesinlikle el batırılmaz. Daha sonra kafenleme işi yapılır. Kefen kadınlar için ayrı erkekler için ayrıdır.

Yas Tutma

En acılı gece ilk gecedir. Zaman yavaş yavaş ölen kişilerin yakınlarına ve akrabalarına kişinin yokluğuna alıştıırır. İnsanlar ölen kişiye ve akrabalarına saygılarını belirtmek için televizyon ve radyo gibi şeyler açmaz, eğlenmezler. Eğer cenaze düğüne denk gelmişse düğün ya ertelenir ya da düğün sahibi yanına imam ve köyde hatırı sayılır kişileri yanına alıp cenaze evine gider dualar okunur, çaylar içilir ve cenaze sahibinden uygun bir dille izin alınır. Düğün yapılır ancak düğünde sazlı sözlü eğlenceler yapılmaz, davul zurna gibi eğlence aletleri çalınmaz. Bu da cenazeye ola saygının ifadesi olarak yorumlanır.

Cenaze sahibinin evinde kırk güne kadar tam bir yas hakimdir. Evde televizyon radyo kullanılmaz kırk günden sonra hatırı sayılan komşular, değerli şahsiyetler cenaze evine gider televizyonu açar evdeki yası kaldırıp ailenin normal yaşantısına dönmelerini sağlarlar. Cenaze günü kesinlikle herkese yemek verilir. Daha sonraki günlerde üçünde bir yemek daha verilir, buna kazma yemeği denir. Kazma yemeği söylenmesinin sebebi özellikle mezarı kazan kişiler çağırılır. Daha sonra yedisinde bir yemek verilir. Kırkında ve elli ikisinde yemekler verilir. Bir de ölünün yıl dönümünde yemek verilir. Durumu iyi olan kişiler her sene de yemek verir. Yemekler genelde et, pilavdır. Bazen yemek verilmediğinde bir hayvan kesilir ve eti bütün komşulara dağıtılır. (Kaynak kişi 4)

Köyde geçmişte erkekler yasta olduğunu belirtmek için ölen kişinin kırkı çıkana kadar tıraş olmazlar, sakallarını uzatırlar. Kırkından sonra herkes tıraş olur ve yastan çıktığının bir işareti olur. Tabi günümüzde bu geleneğin halen sürdüğünü söylemek mümkün değildir. Yas tutulan evde ayrıca ilk üç gün elbise yıkanmaz, üç gün sonra yıkanan elbiseler dışarı asılmaz evde asılarak kurutulur.

Sonuç

Ölüm yaşamsal fonksiyonların yitimi, sona ermesidir. Ölüm aynı zamanda insanoğlunu derinden etkilediği için örf, adet, gelenek ve göreneklerine yüzde yüz yansımıştır. İnsanlar yaşamlarını bu doğrultuda şekillendirip yaşamışlardır. Ölüm dendiğinde iki anlam ifade edebilmiştir. Biri bir yaşamın sonu olarak görülmüştür, diğeri ise başka bir yerde başka bir yaşam olarak nitelendirilebilir. İnsanların ve bütün canlıların gelip geçici olduğunu en iyi şekilde vurgulayan bir olgudur ölüm.

Çağlayan köyünde yaptığımız araştırmada, ölüm kültürünün toplumdan topluma ve hatta yöreden yöreye bile değiştiğini açık ve net bir şekilde görmek mümkün. Çağlayan köyündeki geçmişteki bazı geleneklerin son yıllarda unutulmaya yüz tuttuğunu (ölen kişinin yasını tuttuğunu belli etmek için kırkına kadar sakal uzatmak vb.) ve bu geleneklerin sadece o zamanın gençleri tarafından uygulandığını, şimdiki gençler için bir anlam ifade etmediğini ve bu gençlerin kültürlerinden, gelenek ve göreneklerinden uzaklaştığının bir göstergesi durumundadır. Toplumlar zaman içinde değişir ve bu değişim geleneklerin ve kültürel pratiklerin kaybolmasına veya değişmesine neden olabilir. Geleneksel yas ritüelleri gibi ölümle ilgili uygulamalar da bu değişimin etkisinde kalabilir. Genç nesillerin geçmişte önemli olan bazı gelenek ve göreneklere ilgi göstermemesi veya anlam vermemesi, kültürel kaynakların yitirilmesine yol açabilir. Bir toplumda gelenek ve göreneklerin korunması ve aktarılması, genellikle yaşlı nesillerin gençlere öğretmesi ve gençlerin de bu değerlere sahip çıkmasıyla mümkün olur. Ancak modernleşme, küreselleşme ve değişen yaşam tarzları gibi faktörler, bazı geleneklerin unutulmasına veya önemini yitirmesine yol açabilir.

Bu durum, sadece Çağlayan köyüne özgü bir durum değildir; birçok toplumda benzer değişimler yaşanmaktadır. Kültürel değerlerin korunması ve gelecek nesillere aktarılması için çaba sarf etmek, geleneklerin önemini vurgulamak ve gençlerin katılımını teşvik etmek önemlidir. Bu, yerel toplulukların ve yetkililerin kültürel mirası koruma çabalarını desteklemesiyle gerçekleştirilebilir.

Sonuç olarak, kültürel değişimlerin etkisiyle ölüm kültürü ve bu alandaki geleneklerin değişmesi veya unutulması olağan bir durumdur. Ancak, bu değişimlere rağmen, toplumların kültürel kimliklerini korumak ve geleneksel değerleri sürdürmek için çaba sarf etmeleri önemlidir. Bu şekildeki yardımlaşmayı ön gören, komşuluğu geliştiren, insani duyguları ön plana çıkaran ve hayatı ne kadar yaşadıklarımızla güzelleştirse de o kadar da kaybettiklerimizle anlamlandıran bir kültürün hep canlı kalması, devamını çok ileri boyutlara taşıyıp, kalıcı ve aktarılabilir bir kültür olması için hem bilinçlenip hem de bilinçlendirmemiz gerekir.

Kaynakça:

BAYAT, Fuzuli , CİCİOĞLU, Muhammet Nurullah (2008) . “**TÜRKLERDE CE-NAZE TÖRENLERİ BAĞLAMINDA MEVLİD OKUMA GELENEĞİ**”. Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 10 / 19 (Mayıs) 147-155

ÇIBLAK, Nilgün (2002) *Anadolu’da Ölüm Sonrası Mezarlıklar Çevresinde Oluşan İnanç ve Pratikler*, Türk Kültürü, 2002, cilt: XL, sayı: 474, s. 605-614

EREN, Metin, (2012) *Türk Kültüründe Ölüm Ve Toprakla İlgili İnanış Ve Rütüeller*, ACTATURCICA, cilt.4, sa.1, ss.259-271, 2012.

ERSOY, Ruhi (2002) *Türklerde Ölüm ve Ölü ile İlgili Rit ve Ritüeller*. Milli Folklor, S.54, ss. 86-101.

KOÇAK, Muhammet; YEŞİL, Yılmaz (2016), *Deyimler Bağlamında Türk Ve Alman Aile Hayatı, 21 Yüzyılda Eğitim Ve Toplum*, C. 5, S. 15. s.179-188.

ONAY, İbrahim (2013)., “*İslamiyetten önce Türklerde ölüm anlayışı ve defin yöntemleri*”, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , 4 (7)

ÖLMEZ, Özlem, (2008) *Türk Folklorunda Ölüm Üzerine Sosyolojik Bir Çalışma*. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

PÖSTEKİ, Nigar, (2005) “*Hediye Sunumu Olarak Ölen Kişinin Ardından Yapılan Uygulamalar ve Türk Sineması Örnekleri*”, Uluslararası Türk Kültüründe Hediye Kültürü Sempozyumu. M.Ü. Türkiyat Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, s. 60-75.

TALAS Mustafa (2009) *Mehmet Eröz’de Ölüm Adetleri Üzerine Bir Araştırma*,

UYANIK, Zeki, *Ardahan Yöresi (Damal) Alevilerinde “Halka Yürüme Erkanı”, Ölümle İlgili İnanış Ve Uygulamalar*. Folklor/Edebiyat , 19 (76) , 163-172 .

YEŞİL Yılmaz (2013); *Türk Dünyasında Geçiş Dönemi Ritüelleri Doğum Evlenme Ölüm Gelenekleri*, 2013 Türk Dünyası Kültür Başkenti, Grafiker Yay. Ankara.

YEŞİL Yılmaz (2014a) *Türk Dünyasında Geçiş Dönemi Ritüelleri Üzerine Tespitler, 21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum*, C. 3, S. 9. S.117-136.

YEŞİL Yılmaz (2014b); *Salın Köyü’nde Mezarda Ateş Yakma Geleneği Üzerine Tespitler, Türk Kültürü*, cilt.7, sa.2, ss.133-138

YEŞİL Yılmaz (2016) *Aşık Şenliğin Şiirlerinde Geçiş Dönemleri*, 21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum , C. 5, S. 14. s.199-206.

YÜKSEKKAYA, Gül den, Sağol, (2018) *Türklerde Ölüm Algılanışı ve Ölmek Karşılığı Kullanılan Kelimelerden Hareketle, Uçmağa Varmak Kitabı*, Kitabevi.

Kaynak kişiler:

Kaynak kişi: GÖÇMEN Songül y 50

Kaynak kişi: ALTUNSUBAK Arif y 49.

Kaynak kişi: TEMEL Feray y 43

Kaynak kişi: ALTUNSUBAK Özer y 75

Extended Abstract:

Death is the last of the transition periods in human life that every living being will experience. From the past to the present, it is an event that people think about the most, tire out their minds and come to some thoughts, shape their beliefs on it, and it comes at the beginning of events that shake people deeply. Death scares people at the same time as it makes them think. These fears sometimes lead to psychological problems in people and create a traumatic effect, while in some people they shape belief and affect the development of the power of faith. At the same time, because death affects beliefs, people have adopted the idea that the life they live is a test and have shaped their lives accordingly. The effects of death on people are sometimes reflected in proverbs, while sometimes it is possible to see the destructive effect in lamentations. Death is a fact that every human being feels in the neck even in the smallest incidents and no living being can escape or escape. In Turkish culture, death is usually considered a natural part of life and is seen as part of the life cycle of people. Death is considered as a transition in which the soul passes to eternal life after a stage in the temporary world. The perception of death in Turkish culture is usually influenced by religious beliefs and traditions. The ancient Turkish religion and traditions also show themselves in the practice of customs and rituals related to death. Ancient Turkish beliefs and Islam are a religion that is widespread in Turkish society and plays a major role in shaping thoughts about death.

According to them, death means that the soul leaves the body, returns to Allah and passes to eternal life. For this reason, death is often seen as a transition and the focus is on the deceased person's status in the hereafter and the salvation of his soul. In Turkish culture, death is an issue that family and society are broadly interested in. Relatives of the deceased assume responsibilities such as organizing death-related processes, conducting funeral ceremonies and accepting condolences. In addition, it is important to regularly visit the grave of the deceased, read prayers and keep his memory alive. However, the perception of death in Turkish culture may vary depending on the region and family. While more traditional practices are being maintained in some regions, there may be changes along with modern lifestyle in other regions. But in general, death is an issue that is treated with respect and importance in Turkish society. In this study, evaluations will be made on the perception of death based on the rituals performed based on the rituals performed in the village of Çağlayan.

Death is the loss, termination of vital functions. At the same time, because death affects human beings deeply, it has reflected one hundred percent on their customs, customs, customs and traditions. People have shaped and lived their lives in this direction. When it comes to death, it can mean two things. One has been seen as the end of one life, and the other can be characterized as another life in another place. Death is a phenomenon that best emphasizes that humans and all living things come and go and are temporary.

In the research we conducted in the village of Çağlayan, it is possible to see clearly and clearly that the culture of death has changed from society to society and even from region to region. Some of the past traditions in the village of Çağlayan have fallen into oblivion in recent years (growing a beard until forty to make it clear that you are

mourning the deceased, etc.) and it is an indication that these traditions were practiced only by the young people of that time, that they do not mean anything to the current young people, and that these young people are moving away from their culture, traditions and customs. Societies change over time, and this change can lead to the loss or change of traditions and cultural practices. Practices related to death, such as traditional mourning rituals, may also be affected by this change. The failure of younger generations to show interest or give meaning to some traditions and customs that were important in the past may lead to the loss of cultural resources. The preservation and transmission of traditions and customs in a society is usually possible when older generations teach young people and young people take care of these values. However, factors such as modernization, globalization and changing lifestyles can lead to some traditions being forgotten or losing their importance.

This situation is not unique only to the village of Çağlayan; similar changes are taking place in many communities. It is important to make efforts to preserve cultural values and pass them on to future generations, emphasize the importance of traditions and encourage the participation of young people. This can be achieved by supporting the efforts of local communities and authorities to protect cultural heritage.

As a result, it is usual for the culture of death and traditions in this area to change or be forgotten due to the influence of cultural changes. However, despite these changes, it is important that societies make efforts to preserve their cultural identity and maintain traditional values. In order for a culture that anticipates cooperation in this way, develops neighborliness, brings human feelings to the forefront and makes life meaningful with what we have lost, no matter how much it beautifies us with what we have lived, to always remain alive, to carry its continuation to very advanced dimensions and to be a permanent and transferable culture, we need to both become aware and raise awareness.

Etik Kurul İzni

Bu çalışma için etik kurul izni gerekmemektedir. Yaşayan hiçbir canlı (insan ve hayvan) üzerinde araştırma yapılmamıştır. Makale edebiyat sahasına aittir.

Çatışma Beyanı

Makalenin yazarı, bu çalışma ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile arasında mali çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.

Destek ve Teşekkür

Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Ethics Committee Permission

Ethics committee permission is not required for this study. No research has been conducted on any living creature (human and animal). The article belongs to the field of literature.

Deconfliction Statement

The author of the article declares that there is no conflict of financial interest between him and any institution, organization, person related to this study.

Support and Thanks

Support was not received from any institution or organization in the study.